

ЗАТВЕРДЖУЮ

в.о. ректора Харківського
національного економічного

університету

імені Семена Кузнеця

Володимир ТЮНОМАРЕНКО



20 26 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Семенова Антона Олеговича «Оцінювання безпеки розвитку людського капіталу», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка»

Публічна презентація наукових результатів дисертації Семенова Антона Олеговича «Оцінювання безпеки розвитку людського капіталу» та її обговорення відбулися 19 грудня 2025 р. на розширеному засіданні кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування. У результаті проведеної презентації та обговорення дисертації експерти у складі к.е.н., доцента Ачкасової О.В., к.е.н., доцента Іванісова О.В. та присутні на засіданні кафедри дійшли таких висновків.

1. Науковий рівень дисертації відповідає діючим вимогам до атестації здобувачів ступеня доктора філософії, а саме вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а саме:

щодо пунктів 6 і 7 – дисертація подана у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконана державною мовою, є **кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем**, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі економіки праці та управління персоналом.

2. Дисертація виконана на актуальну тему. Безпека розвитку людського капіталу є однією з ключових умов сталого соціально-економічного розвитку держави та її регіонів. Вона охоплює не лише питання зайнятості та доходів населення, а й доступ до освіти та охорони здоров'я, можливості професійної реалізації, соціальний захист, а також здатність людини адаптуватися до кризових і нестабільних умов. Забезпечення безпеки розвитку людського капіталу передбачає формування таких умов, за яких мінімізуються ризики його деградації та створюються можливості для збереження й реалізації людського потенціалу. Останні роки характеризуються різким зростанням викликів, що безпосередньо впливають на безпеку розвитку людського капіталу в Україні, зокрема пандемією, воєнними діями, демографічними втратами та трансформацією ринку праці. За таких обставин особливої ваги набуває необхідність не лише аналізу стану людського капіталу, а й розроблення інструментарію його оцінювання з позицій безпеки розвитку. Саме тому узагальнення й розвиток теоретичних положень, розроблення методичних підходів та формування практичних рекомендацій щодо оцінювання безпеки розвитку людського капіталу обґрунтовують актуальність дисертаційної роботи, виконаної Семеновим А. О.

Актуальність роботи підтверджується також її зв'язком з науковими дослідженнями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за госпдоговірною науково-дослідною темою «Організаційно-інформаційне забезпечення оцінювання людського капіталу підприємства» (номер державної реєстрації 0125U001312), де автором розроблено підрозділ «Методичні підходи до оцінки людського капіталу працівників»; бюджетно-кафедральних науково-дослідних роботах: «Науково-методичне забезпечення управлінської діяльності в умовах кризового та воєнного стану» (номер державної реєстрації 0122U201259), за якою здобувачем розроблено розділ «Еволюція наукових поглядів на роль людського капіталу в економічній теорії»; «Соціально-економічні аспекти управління персоналом в умовах загроз людського розвитку» (номер державної реєстрації 0123U103881), за якою здобувачем розроблено розділ «Теоретичні аспекти формування та розвитку людського капіталу».

3. Результати дослідження дисертанта мають наукову новизну.

Наукова новизна результатів, отриманих особисто автором, полягає у такому:

удосконалено:

систему показників безпеки розвитку людського капіталу на регіональному рівні, що відрізняється від існуючих оптимізованим їх кількісним складом (та додатково запропонованими показниками: «Рівень соціальної вразливості населення», «Рівень користування послугами Інтернет з метою навчання і освіти», «Рівень доступу здобувачів до очної форми навчання», «Рівень трудового захисту») без втрати інформативності й адаптацією до умов обмеженого обсягу офіційної статистичної інформації, зумовленого нормативними обмеженнями у період соціально-економічних потрясінь, що лягло в основу визначення рівня безпеки розвитку людського

капіталу і дозволить забезпечити можливість проведення безперервного моніторингу з метою своєчасного виявлення загроз;

процедуру агрегування первинних показників Індексу безпеки розвитку людського капіталу, що ґрунтується на застосуванні методу ентропії К. Шеннона, яка відрізняється від традиційних підходів урахуванням мінливості й інформаційної значущості кожного показника у межах досліджуваного періоду, що дозволяє підвищити об'єктивність оцінювання у періоди кризових змін. Використання методу забезпечило можливість не лише визначення рівня безпеки розвитку людського капіталу, але й ідентифікації факторів, що є визначальними у періоди соціально-економічних потрясінь, що сприяє точнішому виявленню критичних дисбалансів безпеки людського капіталу та створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо її розвитку;

організаційне забезпечення оцінювання безпеки розвитку людського капіталу шляхом впровадження координаційних механізмів і налагодження інформаційних потоків, що забезпечує узгоджену й інтегровану організацію взаємодії учасників процесу та підвищує ефективність управлінських рішень у системі оцінювання безпеки розвитку людського капіталу;

дістало подальший розвиток

визначення поняття «безпека розвитку людського капіталу», особливості якого полягатиме у трактуванні поняття, як стан динамічної рівноваги процесу самоінвестування і зовнішнього інвестування з метою збереження і покращення існуючого рівня здоров'я, особистісних і професійних, вроджених і набутих якостей людини (або соціальної групи) на всіх економічних рівнях результатом якого має бути ефективна реалізація людського потенціалу і досягнення гідного рівня життя за умов мінімального впливу загроз;

теоретичне обґрунтування переліку критеріїв вибору підходу до оцінювання людського капіталу, що, на відміну від існуючих, враховує рівневу диференціацію (нано-, мікро-, мезо- і макрорівень), що дозволило підвищити релевантність, адаптивність і точність прийняття рішень щодо застосування процедури оцінювання безпеки розвитку людського капіталу;

інструментарій аналізу реалізації державної політики у сфері фінансування безпеки розвитку людського капіталу, що, на відміну від існуючих відрізняється виокремленням інтервальних меж достатності обсягів державного фінансування, що дозволило визначати оптимальні рівні ресурсного забезпечення, при яких формується безпека розвитку людського капіталу, що сприятиме підвищенню ефективності реалізації державної соціально-економічної політики.

4. Розробки дисертанта мають практичну цінність, що підтверджується їх упровадженням у діяльність підприємств та організацій, а саме: запропонований методичний підхід до оцінювання безпеки розвитку людського капіталу, адаптований до умов обмеженого обсягу офіційної статистичної інформації та кризових ситуацій, а також технологія діагностики стану людського капіталу із застосуванням інтегрального Індексу безпеки розвитку людського капіталу за методом ентропії К. Шеннона, що дозволяє

своєчасно виявляти ризики деградації, визначати ключові напрями розвитку персоналу та формувати пріоритети зміцнення кадрового потенціалу, було впроваджено у діяльність ТОВ «Український науково-дослідний інститут оборонних технологій» (довідка № 2509-01 від 25.09.2025), ТОВ «Центр знешкодження вибухонебезпечних предметів та рекультивації» (довідка № 38/ак від 01.09.2025). Окремі теоретичні і практичні результати дисертаційної роботи також було впроваджено в навчальний процес на кафедрі соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисциплін «Стратегічне управління людським капіталом», «Кадрова безпека», «Управління персоналом», «Економіка праці і соціально-трудова відносини», «Соціальна безпека» для підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальностями «Економіка» та «Соціальне забезпечення» (довідка №25/86-07-90 від 18.11.2025).

5. Оформлення дисертації відповідає діючим вимогам, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності розв'язування завдань дослідження.

6. Структура й обсяг дисертації відповідають вимогам виконаної освітньо-наукової програми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 207 найменувань на 23 сторінках та 7 додатків, що займають 24 сторінки. Загальний обсяг дисертації викладений на 259 сторінках машинописного тексту (10,79 авт. арк.), містить 14 рисунків (3 займають 2 повних сторінки), 31 таблиця (10 займають 12 повних сторінок). Основний текст дисертації складає 183 сторінок (7,6 авт. арк.).

7. Всі наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою, отже вимоги пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 виконані. У відкритому друці за темою дисертації 10 наукових праць загальним обсягом 4,29 друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 2 друк. арк. Структура наукових праць за темою дисертації: 1 стаття у вітчизняному виданні, що включені до міжнародних наукометричних баз, у тому числі Web of Science; 4 статті у наукових фахових виданнях України, що включені до інших міжнародних наукометричних баз даних; 5 публікації у матеріалах конференцій та інших наукових виданнях. Згідно з п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами) зараховується як 4,5 публікації.

В опублікованих працях здобувача повністю відображені сутність та зміст отриманих результатів дослідження та їхня наукова новизна. Результати дослідження доповідались на 5 міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Публікації, що відтворюють наукові результати дисертації:

У вітчизняних і зарубіжних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз SCOPUS та Web of Science:

1. Semenov, A., Nazarov N., Demianenko A., Nazarova G., Bozhydai, I., Demchenko K. Organizational and economic support for the development of social services market in Ukraine. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. № 2(49). P. 361–372. (0,95 / 0,16 друк. арк.)

Особистий внесок автора: поглиблення теоретико-методологічного розуміння ролі ринку соціальних послуг у збереженні та відтворенні людського капіталу в умовах невизначеності і соціальних потрясінь. Обґрунтовано, що соціальні послуги є не лише елементом системи соціального захисту, а й важливим чинником підтримки продуктивності, здоров'я, освітнього рівня та соціальної активності населення (Web of science, Index Copernicus, Google Scholar).

ULR: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3984>;

DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.3984>.

У наукових фахових виданнях України, що включені до інших міжнародних наукометричних баз даних:

2. Семенов А., Ачкасова О., Полянська А. Проблеми соціальної безпеки молоді в Україні в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання. *Економіка та суспільство (електронне видання)*. 2023. №56. (0,65 / 0,22 друк. арк.)

Особистий внесок автора: виокремлено ключові виклики та проблеми соціальної безпеки молоді в умовах воєнного стану.

ULR: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3018>;

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-71>.

3. Назаров Н. К., Семенов А.О. Генезис концепцій людського капіталу в економічній теорії. *Бізнес Інформ*. 2024. №2. С. 314–323. (0,79 / 0,4 друк. арк.)

Особистий внесок автора: аналіз історії розвитку економічної думки та еволюції теорії людського капіталу.

ULR: https://www.business-inform.net/article/?year=2024&abstract=2024_2_0_314_323;

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-314-323>.

4. Дем'яненко А. А., Семенов А. О. Теоретико-методичні аспекти оцінювання людського капіталу. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 7 (277). С. 215-222. (0,43 / 0,22 друк. арк.).

Особистий внесок автора: систематизація і критичний аналіз зарубіжних і українських методичних підходів до вимірювання людського капіталу. Обґрунтовано доцільність оцінювання людського капіталу на п'ятьох рівнях: людський капітал можна виміряти на особистісному рівні – на рівні окремого індивіда, мікрорівні – рівні всієї компанії; оцінити на мезорівні – людський капітал великих корпорацій та регіонів; макрорівень – людський

капітал на рівні національної економіки та мегарівень – людський капітал на світовому рівні.

URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/07/7.24._topic_Alina-A.-Demianenko-Anton-O.-Semenov-215-222.pdf;

DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-277-215-222>.

5. Назаров, Н., Семенов, А. (2025). Соціально-економічні імперативи державної підтримки безпеки розвитку людського капіталу. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №2 (53). С. 464-471. (0,65 / 0,33 друк. арк.).

Особистий внесок автора: визначено інтервальні межі достатності державного фінансування безпеки розвитку людського капіталу, що базуються на рекомендаціях міжнародних організацій і враховують: економічний стан, вікову структуру населення, соціально-економічні пріоритети, ефективність інвестицій та фінансову стійкість.

URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-65>

DOI: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1277>

У матеріалах конференцій та інших наукових виданнях:

6. Семенов А. О. Розвиток людського капіталу в умовах соціально-економічних потрясінь. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: матеріали XXXI Міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2023*. (м. Харків, 17–20 травня 2023 р.). Харків: НТУ «ХПІ», 2023. С. 788. (0,06 друк. арк.)

7. Семенов А. О., Дем'яненко А. А. Теоретичні аспекти формування і розвитку теорії людського капіталу. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. (м. Харків, 25 листопада 2022 р.). Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2022. С. 892–895. (0,1 / 0,05 друк. арк.).

Особистий внесок автора: визначено основні передумови формування та широкого розповсюдження концепції людського капіталу

8. Семенов А.О. Взаємозв'язок концепцій людських ресурсів, людського капіталу і людського потенціалу. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції*, Частина 1. (м. Луцьк, 15 грудня 2023 р.). Луцьк: ЛНТУ, 2023. С. 181–183. (0,2 друк. арк.)

9. Семенов А. О. Рівні оцінювання людського капіталу. *Економічні та соціальні аспекти розвитку України: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 17–18 жовтня 2024 р.). Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2024. С. 423–425. (0,25 друк. арк.)

10. Дем'яненко А. А., Семенов А. О. Підхід до формування вагових коефіцієнтів індексу людського капіталу в умовах соціально-економічних потрясінь. *Глобальне Співробітництво та Трансформації Розвитку: Виклики, Перспективи, Інновації: матеріали Міжнародної наукової конференції з економічного розвитку та спадщини Семена Кузнеця* (16 жовтня 2025 р.). Харків: Харківський національний економічний університет імені Семена

Кузнеця, 2025. (0,21 / 0,11 друк. арк.).

Особистий внесок автора: обґрунтовано доцільність застосування методу ентропії К. Шеннона для визначення вагових значень показників Індексу безпеки розвитку людського капіталу.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки, викладені в дисертації, доповідалися й одержали схвалення на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (Харків, 17–20 травня, 2023 р.); «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (Харків, 25 листопада 2022 р.); «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (Луцьк, 15 грудня 2023 р.); «Економічні та соціальні аспекти розвитку України» (Одеса, 17-18 жовтня 2024 р.); «Глобальне Співробітництво та Трансформації Розвитку: Виклики, Перспективи, Інновації» (Харків, 16 жовтня 2025 р.).

8. Дисертація Семенова Антона Олеговича на тему «Оцінювання безпеки розвитку людського капіталу», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» виконана із дотриманням принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота є самостійною науковою роботою, всі результати якої одержані автором особисто та знайшли відображення в наукових публікаціях. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків. Внесок автора у колективні наукові роботи конкретизовано у списку опублікованих праць здобувача за темою дисертації, наведеному вище.

9. Загальний висновок. Дисертація Семенова Антона Олеговича є завершеною кваліфікаційною науковою працею, має теоретичну та практичну цінність, в якій представлена низка розробок щодо теоретичного і методичного забезпечення оцінювання безпеки розвитку людського капіталу. Проведені дослідження характеризують Семенова А.О. як кваліфікованого та зрілого наукового працівника, здатного проводити теоретичні та практичні дослідження в галузі економіки на високому рівні. Дисертант володіє методологією наукового пошуку, має широкий науковий кругозір.

Подана дисертаційна робота «Оцінювання безпеки розвитку людського капіталу» Семенова А.О. відповідає спеціальності 051 – «Економіка», відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Автор роботи, Семенов Антон Олегович, може бути представлений до публічного захисту у формі дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка».

10. Рішенням розширеного засідання кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування (протокол № 10 від 19.12.2025 р.) УХВАЛИЛИ:

10.1 Затвердити Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Семенова Антона Олеговича «Оцінювання безпеки розвитку людського капіталу», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

10.2 Рекомендувати дисертацію Семенова А. О. «Оцінювання безпеки розвитку людського капіталу» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка» після її утворення рішенням вченої ради ХНЕУ ім. С. Кузнеця та введення в дію відповідного наказу.

Експерт за дисертацією,
доцент кафедри соціальної економіки,
к. е. н, доцент

Оксана АЧКАСОВА

Експерт за дисертацією,
доцент кафедри соціальної економіки,
к. е. н, доцент

Олег ІВАНІСОВ

Головуючий на засіданні
завідувач кафедри менеджменту,
бізнесу і адміністрування,
д.е.н., професор

Тетяна ЛЕПЕЙКО